

רוזנברג, אלפרד (1893-1946)

(alfred rosenberg). אידיאולוג ומדינאי נאצי. ר' נולד ברול (היום טלין) שבאסטוניה, להורים ממוצא גרמני בלטי. הוא למד הנדסה בריגה ואדריכלות באוניברסיטת מוסקוה. ב-1918 ברח מרוסיה, היה פעיל בחוגי הרוסים ה'לבנים' שהיגרו מארצם, ומ-1919 היה חבר במינכן ב'אגודת תולה' (thule-gesellschaft) הלאומנית הקיצונית, שבה היו חברים כמה ממיסדיה של המפלגה הנאצית וממנהיגיה. חברותו של ר' ב'אגודת תולה' חיזקה את קבעונו בדבר תפקידם הזדוני של היהודים, הבולשוויקים וה'בונים החפשים'. ב-1919 היה ר' מראשוני המצטרפים למפלגה הנאצית שנוסדה אז, בעל פנקס חבר מספר 625, וב-1921 נהיה לעורך בטאונה, 'פלקישה ביאובכטר' (Völkische Beobachter).

ר' הרשים את היטלר ב'למדנותו', שאותה שאב בעיקר מחוברות של ספרות-הטירוף הלאומנית הקנאית הפתולוגית הגרמנית. בחיבוריו, כגון 'עקבות היהודים במרוצת הדורות' (Im Talmud), שהתפרסמו ב-1919, השתקפה אמונתו שהיהודים וה'בונים החופשים' קשרו קשר שמטרתו ל'ערער בלי הרף את אושיות קיומנו'. ר', שהיה נתון לקיבעון נורוטי בדבר קשרים חשאיים וכוחות נסתרים ואפלים, היה מראשי המפיצים את ה'פרוטוקולים של זקני ציון'. בניסיון ה'פוטש' הכושל במינכן ב-9 בנובמבר 1923 נטל ר' חלק פעיל, ואחר-כך היה, עד 1924, סגן מנהיג המפלגה. כבר באותה עת נחשב ר' לנטע זר, בגלל מוצאו הבלטי, סגנונו המפותל והפדנטי, מזגו האינטרוורטי ושחצנותו האינטלקטואלית. למרות זאת ביסס לעצמו בשנות ה-20 מעמד של הפרשן המוסמך של השקפת העולם הנאצית, איש ההלכה הראשי והתעמלן העיקרי של תורת הגזע של המפלגה. ב-1929 יסד את ה'ליגה הלוחמת למען התרבות הגרמנית' (Kampfbund Für Deutsche Kultur), במטרה להילחם במה שכינה 'אמנות מנוונת'.

ב-1930 נבחר ר' לרייכסטאג ובאותה שנה פירסם את ספרו העיקרי, 'מיתוס המאה ה-20' (Mythus De Xx Jahrhunderts). רק ספרו של היטלר 'מין קמפף' עלה על ספרו של ר' בחשיבותו כ'אורים ותומים' האידיאולוגי של התנועה הנאצית. סגנונו הסתום של המחבר היה מובן למעטים בלבד, ואף-על-פי-כן נמכר הספר עד סוף שנת 1936 ביותר ממיליון. הספר מעיד על השפעתם העמוקה של תורות הגזע של הרוזן דה גובינו והוסטן סטיוארט צ'מברלין על המחבר. ה'מיתוסים' של ר' סובבים על המיסתורין של טוהר הדם, אשר, 'בחסות צלב הקרס' חולל מהפכה רוחנית עולמית, 'ועורר את נשמת הגזע'. מהותה הגזעית של כול נפש היא הקובעת את ערך האמנות, המדע, המשפט, המנהג, האמת והטעות, הטוב והרע, לפי שכול תולדות העולם הוצגו כתולדות הגזעים ותו לא. ר' תיאר את הטוטונים כ'גזע האדונים' של העמים ה'אריים', שנועד למשול באירופה. היהדות והנצרות תוארו כאויבות עד מוות של

הנפש הטווטונית ותפיסת הכבוד שלה. ר' הטיף לאלילות מחודשת, וחתר במודע לבטל כליל את השפעת התנ"ך והברית-החדשה ואת האידיאלים הנוצריים של אהבה, צדקה, ענוה ורחמים. האמונה הגרמנית החדשה הכריזה מלחמה על הנצרות והציגה במקומה את צלב הקרס, כסמלם החי של הדם, הגזע, הרונים (הכתב הקדום של הטווטונים), האל ווטן, האלים הנורדיים וחגיגות עונות השנה.

לא פחות חריפות היו התקפותיו של ר' על היהודים וה'בונים החופשיים', שבדומה לקתולים דבקו בדת על-לאומית של הומניזם, הזרה לרוח הגרמנית. על היהודי הוטלה אחריות מיוחדת לדוקטרינות המחפירות של הנצרות החותרות להרס הגזע. ספרו זה של ר', על המיסטיקה הנבערת שלו, הוא הניסיון של ממש היחיד להציג את הפילוסופיה הרשמית של הרייך השלישי בצורה שיטתית.

ב-1934 מונה ר' ל'אחראי מטעם הפירר לכול תחומי החינוך וההוראה האינטלקטואליים והפילוסופיים של המפלגה הנציונל-סוציאליסטית'. הוא היה אפוא למפקח על ההכשרה והחינוך והאידיאולוגיים של חברי המפלגה, ומלא את תפקידו באותה פדנטיות קנאית שאיפיינה את כול פעולותיו. בשנים 1933-1945 היה ראש משרד מדיניות החוץ של המפלגה הנאצית, ואחראי אפוא, לכאורה, על המפלגות הנאציות בארצות חוץ, אך למעשה היתה סמכותו מוגבלת לקשרים עם הארגונים הפשיסטים במזרח אירופה ובבלקנים.

ב-1939 הקים ר' בפרנקפורט את ה'מכון לחקר בעיית היהודים' (Institut Zur Erforschung Der Judenfrage) בברלין. בנאום הפתיחה שלו הצהיר כי 'גרמניה תראה את בעיית היהודים פתורה רק אחרי שאחרון היהודים יעזוב את מרחב-המחייה של גרמניה הגדולה'. משימתו העיקרית של המכון היתה שדידת אוצרות האמנות, הארכיונים והספרים מיהודים, והעמדתם לרשות תוכניותיו המרקיעות-שחקים של ר' בתחומי 'המחקר המדעי והתרבותי'. מאוקטובר 1940 עסקה יחידה מיוחדת, 'מטה מבצע רוזנברג', בהחרמת אוצרות האמנות העצומים של צרפת ושל הארצות הכבושות האחרות. לצורך העברת היצירות לגרמניה הסתייעה היחידה בצבא הגרמני. ר' טען כי עד ינואר 1941 הוחרמו בצרפת לבדה אוצרות אמנות מכול הסוגים בשווי של מיליארד מרקים. ניתנה לו סמכות להפקיע כול 'רכוש יהודי בלא בעלים' בצרפת, בבלגיה ובהולנד. בפעולות הגזל הגלויות ההן נתגלה ר' כאדם חסר מעצורים לא פחות מיריביו בהנהגה הנאצית, וכאשר מינהו היטלר ב-17 ליוני 1941 לשר לענייני השטחים הכבושים במזרח, נתגלה ר' כאדמיניסטרטור הסון ובלתי-יעיל.

מדיניות ה'מיניסטריון לענייני המזרח' (Ostministerium) של ר' בשאלת היהודים נבדלה מן המדיניות הדרקונית של היינריך הימלר, רינהרד הידריך וה'משרד הראשי לבטחון הרייך'. בפרטים, אך לא במטרה. ר' תמך גם בגרמניזציה הברוטלית של העמים הכבושים, בעיקר באיזור הבלטי. ואולם, למרות ששנים הטיף את תורת נחיתותם של הסלואים, לא האמין מעולם כי התיאוריות ההן משמען שיש להשמידם. משמונה לאדמיניסטרטור של אוקראינה,

כתב דינים-וחשבונות נזעמים להיטלר על התנאים השוררים שם (סתיו 1942) ומחה על היחס הברברי לשבויי מלחמה רוסים בגרמניה. הוא לא זכה למענה מהיטלר. האידיאולוג הראשי של התנועה הנציונל-סוציאליסטית לא זכה ליחס רציני מצד בעלי השררה. בתום המלחמה נתפס, והועמד למשפט בפני בית-הדין הצבאי הבין-לאומי בנירנברג (ראה משפטים). במשפט הצטייר ר' כדמות עלובה ושבורה, והאשים את יריביו, שהצליחו ממנו במאבקי הכוח המפלגתיים, באחריות לניוון 'הרעיון' הנציונל-סוציאליסטי. הוא נמצא אשם בפשעי מלחמה, נידון למיתה ונתלה.